

اصول اولیه مدیریت مردم در شرایط بحران ناشی از

جنگ، تهدیدات و مخاطرات

(ویژه تربیت مربیان تخصصی پدافند مردم محور)

شهریار مزیدآبادی
مدرس امداد و نجات

لطفا تلفن همراه خود را
در حالت بی صدا قرار دهید

Silent YourPhone Please

از حضور شما در این کارگاه تشکر میکنم

احساس مسئولیت و تعهد شما بسیار ارزشمند است

امیدوارم مطالبی که ارائه می شود برای تدریس شما در آینده

مفید باشد

تاکید می شود این کارگاه تعاملی است و انتظار می رود تا در

سوالات و مباحث مشارکت نمایید.

فصل اول

سازمان پدافند غیرعامل کشور

نظام جامع عملیاتی پدافند غیرعامل کشور

سازمان پدافند غیرعامل کشور

فروردین ماه ۱۴۰۱

بروز تهدیدات نوین و نوپدید در عرصه بین‌الملل ایجاب می‌کند تا در حفظ و تامین منافع ملی دقت لازم را داشته و برای مقابله با عملی شدن هرگونه تهدید و شرایط اضطراری آمادگی داشته باشیم؛

- حفظ و ارتقاء آمادگی‌ها در دو بخش سرمایه‌های انسانی و تجهیزاتی و تداوم کارکرد زیرساخت‌های حیاتی و حساس کشور در شرایط اضطراری است که دستیابی به این مهم نیازمند برنامه‌ریزی، همکاری و مشارکت کلیه بخش‌های دولتی و غیردولتی در تمام سطوح کشور است.

- به این دلیل و در راستای صیانت از مردم، حفاظت از زیرساخت‌ها و پاسخ و مقابله با شرایط اضطراری، نظام جامع عملیاتی پدافند غیرعامل کشور، به‌منظور مدیریت مخاطرات و کاهش سطح آسیب‌پذیری‌ها در زیرساخت‌های حیاتی، حساس و مهم و افزایش تاب‌آوری تهیه و تدوین گردیده است.

- بدیهی است اجرایی شدن نظام مذکور با همکاری و مشارکت و حضور موثر همه دستگاه‌های اجرایی و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تمام سطوح، امکان‌پذیر خواهد بود.

اهداف عملیاتی نظام پدافند غیرعامل

هدف کلان عملیات پدافند غیرعامل؛

- (۱) **صیانت و دفاع** از مردم در برابر تهدیدات،
- (۲) **حفظ و تداوم** کارکردهای اساسی زیرساخت‌های مرتبط با مردم،
- (۳) **رصد، پایش، تشخیص، هشدار** و اشراف اطلاعاتی نسبت به تهدیدات،
- (۴) **حفظ و ارتقاء آمادگی** زیرساخت‌ها و مردم در برابر تهدیدات،
- (۵) **دفاع غیرعامل** سرزمینی از پهنه‌های حیاتی زیرساختی کشور،
- (۶) **طرح‌ریزی و راهبری** اجرای عملیات مقابله و پاسخ اضطراری جامع و ترکیبی،
- (۷) **سازماندهی ساختارهای** پدافند غیرعامل و ارتقاء هماهنگی و هم‌افزایی عملیات مشترک نظامی و غیرنظامی،
- (۸) **هماهنگی عملیاتی** بین دستگاهی و راهبری و هدایت تجمیعی انواع عملیات‌های پدافند غیرعامل و پدافند نوین و ترکیبی در سطوح مختلف،

اهداف عملیاتی نظام پدافند غیرعامل

ماده ۱۱- انواع عملیات پدافند غیرعامل

الف) عملیات حفاظت از زیرساخت:

ب) عملیات صیانت از مردم یا دفاع غیرنظامی (پدافند مردم محور):

به مجموعه اقدامات و تدابیر در حوزه مردم و زیرساخت‌های خدمات‌رسانی و تامین‌کننده نیازهای اساسی مردم با هدف صیانت و حفاظت از جان و مال مردم، ارتقاء آستانه تحمل مردم در شرایط اضطراری بحران ناشی از جنگ، پایداری و استمرار تامین نیازمندی‌های ضروری آن‌ها، اطمینان بخشی، آرامش بخشی و افزایش همگرایی مردم و حاکمیت اطلاق می‌شود.

ج) عملیات پاسخ و مقابله غیرعامل:

مجموعه اقدامات و برنامه‌های عکس‌العملی بمنظور مقابله با حادثه و پیامدهای آن از قبیل محدودسازی منطقه عملیات و کنترل پیامدها، هشدار سریع، تخلیه، جستجو، نجات و امداد، تامین امنیت و نظایر آن، متناسب با ویژگی‌های هر حادثه ناشی از تهدیدات انسان‌ساخت می‌باشد.

د) عملیات پدافندی تداوم کارکرد و برگشت پذیری:

ه) عملیات پدافند رسانه‌ای و آرامش بخشی:

و) عملیات پدافند نوین:

ز) عملیات پدافند ترکیبی:

اهداف کلی آموزشی

- آشنایی مربیان با مبانی مدیریت بحران **اصول پایه مدیریت جمعیت** در شرایط اضطراری، جنگ و تهدید. (قبل، حین و بعد).
- توانمندسازی برای آموزش مردم در ابعاد روانی، اجتماعی، بهداشتی و امنیتی. (کارگاه، شبیه‌سازی، تمرین).
- ارتقاء مهارت‌های هدایت و سازمان‌دهی گروه‌ها و مردم در شرایط عدم اطمینان و فشار، تهدید و جنگ.
- **تمرین عملی مدیریت ارتباطات، هدایت، کنترل و آرام‌سازی مردم.**

مدیریت مردم در شرایط بحران

. تعریف بحران:

. وضعیتی غیرعادی ناشی از بلایای طبیعی یا جنگ که زندگی، امنیت و منابع مردم را تهدید می‌کند.

. اهمیت مدیریت مردم:

. کاهش وحشت، جلوگیری از هرج و مرج، افزایش همکاری اجتماعی.

مثال :

. زلزله بم ۱۳۸۲ : بی‌نظمی در امداد رسانی به دلیل نبود مدیریت مردم .

. جنگ اوکراین : نقش اطلاع رسانی به موقع در کاهش مهاجرت آشفته .

مراحل جامع مدیریت بحران

- شناخت مراحل بحران در ترسیم رابطه این پدیده با جامعه موثر است.
- این مراحل با تحلیل وضعیت از منظر بحران زدگی یا بحران زایی، می تواند به تبیین فرایند بحران کمک کند.
- مراحل سه گانه زیر برای بحران بر پایه “زمان وقوع” می باشد که هر مرحله خود ویژگی های خاصی دارد که در شکل گیری، گستردگی و عمق آن موثر است.

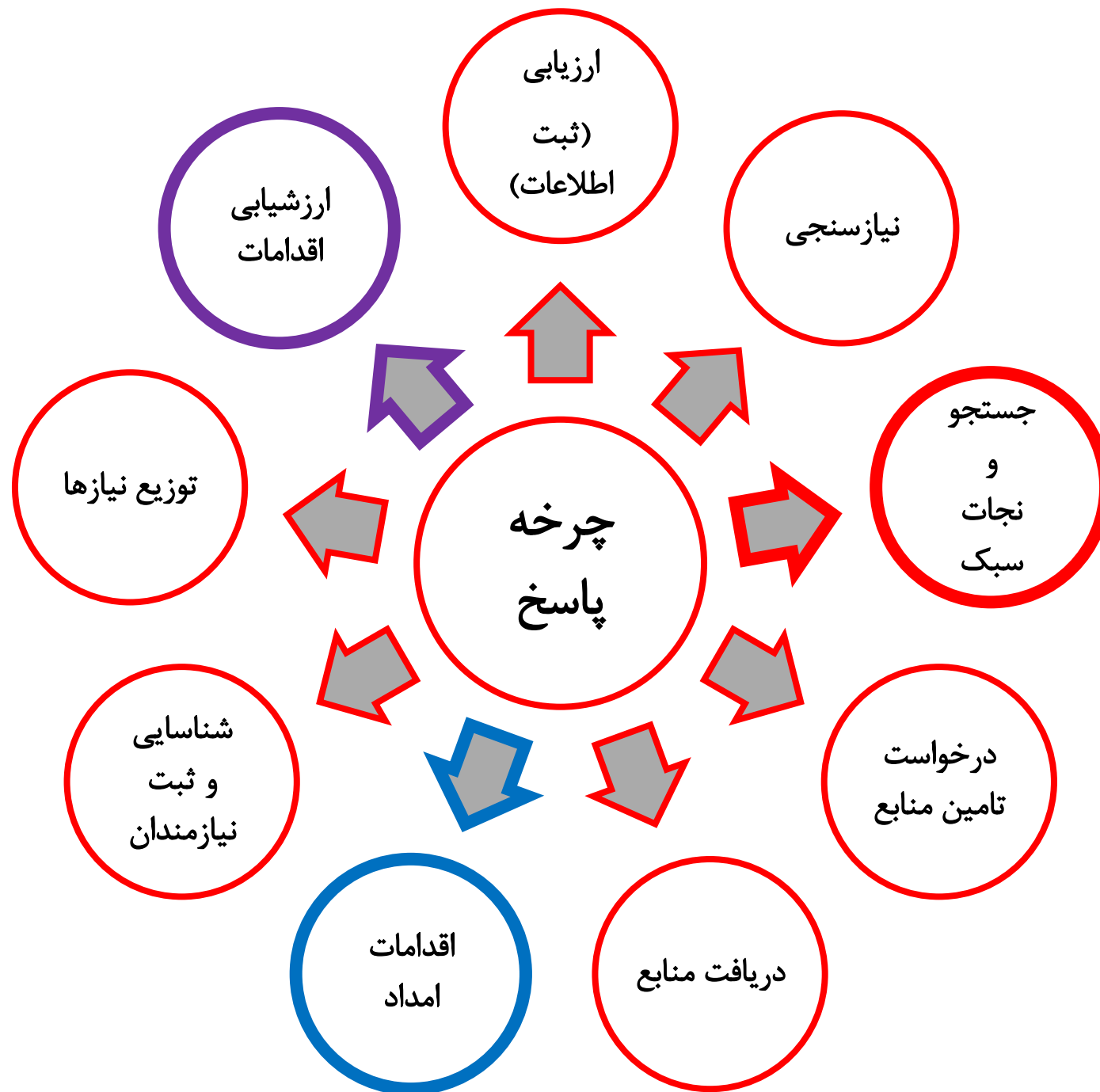
پیچیدگی حادثه

پیچیدگی حادثه ترکیبی از عواملی است که بر کنترل حادثه تأثیر می‌گذارد.

متغیرهای پر شماری بر پیچیدگی یک حادثه تأثیر گذارند، که البته محدود به این موارد نیز نمی‌شوند.

موارد دیگر را نام ببرید؟

وظایف و نقش سازمانها و دستگاهها

طبق نظام عملیات پدافند مردم محور

وزارت کشور: تشکیل قرارگاه در استانها و مدیریت صحنه بحران و حفظ امنیت

شهرداری ها و آتش نشانی: تامین فضای امن، ذخایر شهری، اطفاحریق، رفع آلودگی و...

فراجا: ایجاد امنیت جان و مال مردم، کنترل عبور و مرور

جمعیت هلال احمر: جستجو و نجات، اسکان موقت و تامین ذخایر

سازمان بسیج: سازماندهی و بکارگیری مردم جهت همکاری در امداد رسانی

وزارت بهداشت: امداد، نجات، درمان

صدا و سیما: اطلاع رسانی و آگاهی بخشی، اقناع و هدایت افکار

وزارت جهاد و صمت: تامین نیازها و کالاهای اساسی

وزارت راه و شهرسازی: تداوم عملکرد حمل و نقل

وزارت نیرو و نفت: تامین سوخت و انرژی، برق و آب

وزارت ارتباطات: ارتباطات پایدار، مدیریت فضای سایبری و افکار عمومی

وزارت.....

توضیح تفاوت بحران طبیعی و انسان ساز

• تعریف مخاطرات طبیعی *Natural Disasters*

• حوادث و سوانحی هستند که منشأ آنها طبیعت میباشد و تهدیدی برای شهروندان، دارایی های آنها و سایر امکانات موجود در جامعه قلمداد خواهند شد.

- این مخاطرات خود به سه دسته تقسیم میشوند:
- - با منشأ زمینی مانند زلزله، آتشفشان، سونامی، رانش زمین، بهمن - ریزش کوه - سونامی
- - با منشأ آب و هوایی مانند سیل، توفان، گردباد، کولاک، خشکسالی
- - با منشأ زیستی مانند اپیدمی گسترده بیماریها (کرونا، وبا، آنفولانزا و ...)

توضیح تفاوت بحران طبیعی و انسان ساز

• حوادث و سوانح انسان ساز شهری:

- تصادفات خیابانی - آتش سوزی گسترده، ریزش سازه، حوادث مترو، شلوغی و آشوب شهری، قطع گسترده برق و آب، آلودگی هوا شدید، سقوط هواپیما، جنگ، حملات هوایی، اقدامات تروریستی و

ردیف	اقلیمی (14) Climatological Meteorological	زمین شناسی (8) Geophysical	انسان ساخت (10) Man Made	آبی (6) Hydrological	بیولوژیک (3) Biological
۱	آتش سوزی جنگل و مرتع	زمین لرزه	حمل و نقل (ریلی / جاده ای / هوایی)	سیلاب/آبگرفتگی در مناطق شهری و روستایی	اپیدمی/بیماری های واگیردار
۲	رعد و برق/صاعقه	رانش زمین/فرسایش خاک / زمین لغزش	آلودگی محیط زیست (آب، خاک، هوا)	سیلاب ناگهانی/برق آسا	هجوم حشرات و جانوران
۳	برف و کولاک	ریزش سنگ از ارتفاعات	تروریسم / بیوتروریسم	باتلاق/مرداب زایی	آفات و بیماری های نباتی
۴	سرما / یخبندان	ریزش کارستی/ریزش در حوضچه های آهکی	مهاجرت پناهندگان و آوارگان (به دلایل مختلف)	ریزش ساحلی/حاشیه مسیرهای آب	
۵	بیابان/کویرزایی	آتشفشان	انفجار (منزل، صنعتی، تجاری، اداری و ...)	روانگرایی/روانه های گلی	
۶	گرمای شدید/موج گرما	سقوط بهمن	آلودگی هسته ای	نفوذ و پیشروی آب دریا	
۷	تگرگ	سونامی	درگیری قومی / نزاع		
۸	خشکسالی	فرونشست/ریزش زمین	آلودگی شیمیایی/مسمومیت		
۹	گردباد/تندباد		معادن (انفجار. ریزش. گازگرفتگی و ...)		
۱۰	طوفان شن		جنگ		
۱۱	طوفان دریایی				
۱۲	طوفان بار الکتریکی		دسته بندی ۴۱ حوادث و سوانح به وقوع پیوسته و تهدید کننده در ایران		
۱۳	خودسوزی میادین ذغال				
۱۴	طوفان استوایی/حاره ای				

ISNA PHOTO
Mehdi Ghasemi

ISNA PHOTO
Mehdi Ghasemi

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

• اصول روانشناسی در بحران

- واکنش‌های معمول مردم: ترس، انکار، شایعه‌سازی، هجوم دسته‌جمعی .
- نقش رهبران محلی و مربیان در آرام‌سازی .
- ضرورت ارتباط شفاف و به‌موقع .
- مثال : پس از حمله موشکی، مردم به شایعه وجود مواد سمی باور می‌کنند « مربی باید آموزش دهد فقط منابع رسمی معتبر هستند .

• اصول ارتباط و اطلاع‌رسانی

- اصل اطلاع‌رسانی سریع و صادقانه - عدم پنهان‌کاری.
- اصل سادگی و شفافیت پیام‌ها - پرهیز از اصطلاحات پیچیده.
- اصل تکرار و تأکید پیام‌ها برای اطمینان از درک مردم .
- استفاده از رسانه‌های محلی و بلندگو در بحران .

• تمرین کلاسی :

- گروه‌ها یک پیام ساده و کوتاه برای هدایت مردم به محل امن طراحی کنند (کمتر از ۳۰ کلمه) .

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

• مدیریت رفتار مردم در میدان بحران

• هدایت و کنترل جمعیت: (Crowd Control)

• تعیین مسیرهای ورود و خروج .

• تعیین نقاط تجمع امن .

• استفاده از داوطلبان برای نظم‌بخشی .

• اولویت‌بندی گروه‌های آسیب پذیر: زنان، کودکان، سالمندان، مجروحان .

• مقابله با شایعات و اطلاعات غلط .

• مثال :

• در سیل گلستان (۱۳۹۸)، ازدحام برای گرفتن اقلام غذایی → آموزش مدیریت صف و اولویت‌بندی ضروری .

مرحله آمادگی (طول بحران)

اقدامات قبل، حین و بعد بحران

۱. قبل از بحران

- آموزش عمومی (مانور مدرسه و محله).
- تعیین نقاط امن و مسیرهای تخلیه.
- تشکیل تیمهای داوطلب محلی.

۲. حین بحران

- آرامسازی روانی مردم.
- جلوگیری از هرج و مرج.
- امداد رسانی مرحله‌ای (توزیع عادلانه اقلام).

۳. بعد از بحران

- بازگرداندن آرامش و امید.
- مشارکت مردم در بازسازی.
- مستندسازی تجربیات.

مثال : پس از زلزله کرمانشاه، حضور روانشناسان داوطلب باعث کاهش اضطراب کودکان شد

کمدک توسط مردم

کمک توسط مردم

کمک توسط مردم

هر عملیات با توجه به ویژگیها و تفاوتها، جزئیات خاص خود را دارد.

ارزیابی سریع منطقه آسیب

در ارزیابی سریع چه اطلاعاتی باید ارائه گردد؟

- مکان جغرافیایی سانحه
- زمان وقوع سانحه
- نوع، شدت و قدرت مخاطره
- وضعیت راه دسترسی (خاکی/آسفالت/کوهستانی/مسدود)
- توصیف مختصر از سانحه (میزان احتمالی خسارت به سازه های مهم و ساختمانها)
- پیش بینی تعداد افراد آسیب دیده (بی خانمان، مصدوم و فوت شدگان)
- اولویت بندی نیازهای ناشی از سانحه

مراحل اقدامات
قبل (آمادگی)
حین (پاسخ)
پس از بحران (بازتوانی و بازسازی)

مرحله آمادگی (پیش از بحران) - مقدمه و مبانی

وضعیت اضطراری یا وضعیت فوق‌العاده

- وضعیتی است که در آن یک دولت این اختیار را دارد که سیاست‌هایی را برای ایمنی و حفاظت از شهروندان خود اعمال کند. نوعی از حاکمیت است که امکان دارد در یک کشور یا بخشی از آن (به عنوان مثال در سطح شهر، استان) اعلام شود.

بحران

وضعیتی است که نظم سیستم اصلی یا قسمت‌هایی از سیستم‌های فرعی را مختل کرده و پایداری آن را بر هم می‌زند؛ به عبارت دیگر، بحران حادثه‌ای است که در اثر رخدادها و عملکردهای طبیعی و انسانی به طور ناگهانی به وجود می‌آید و سختی و خسارت را به یک مجموعه یا جامعه‌ی انسانی وارد می‌کند و کاهش آن نیاز به اقدامات/ عملیات اضطراری و فوق‌العاده دارد.

تهدید

بیان و ابراز قصد آسیب رساندن، نابودی و تنبیه دیگران از روی انتقام و ایجاد رعب و وحشت. تهدید وضعیتی است که ارزش‌های حیاتی فرد یا جامعه را رو در رو در کشور به خطر می‌اندازد. این ارزش‌ها شامل مسائل اعتقادی، باور دینی، رفتارهای صحیح، قوانین و مقررات، پاسداری از مرزها و امنیت کشور، اشتغال و آسایش و راحتی مردم می‌شود.

جنگ:

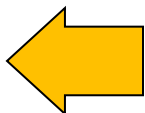
یک درگیری شدید مسلحانه میان دولت‌ها، حکومت‌ها، جوامع یا گروه‌های شبه‌نظامی است. از آن‌جا که جنگ یک درگیری مسلحانه واقعی، ارادی و گسترده بین جوامع سیاسی است می‌توان آن را نوعی خشونت سیاسی تلقی کرد.

تثبیت اجزای غیر سازه ای در ساختمانها

به این موارد توجه کنید هر آنچه که:

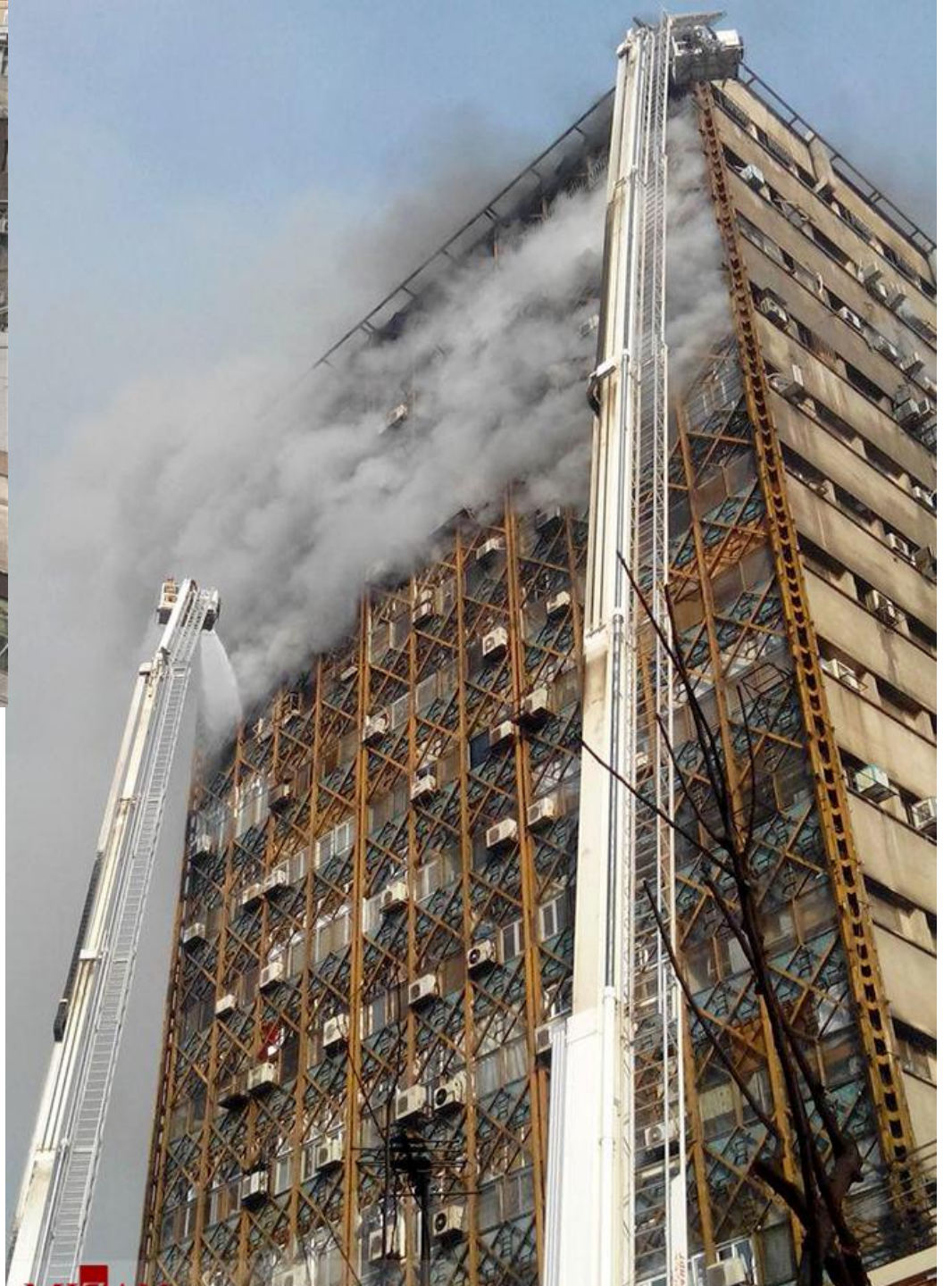
- می افتد
- میریزد
- میشکند
- آتش میزند
- می سوزاند
- بخار میشود

برای تثبیت هر کدام اقدام نمایید.

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

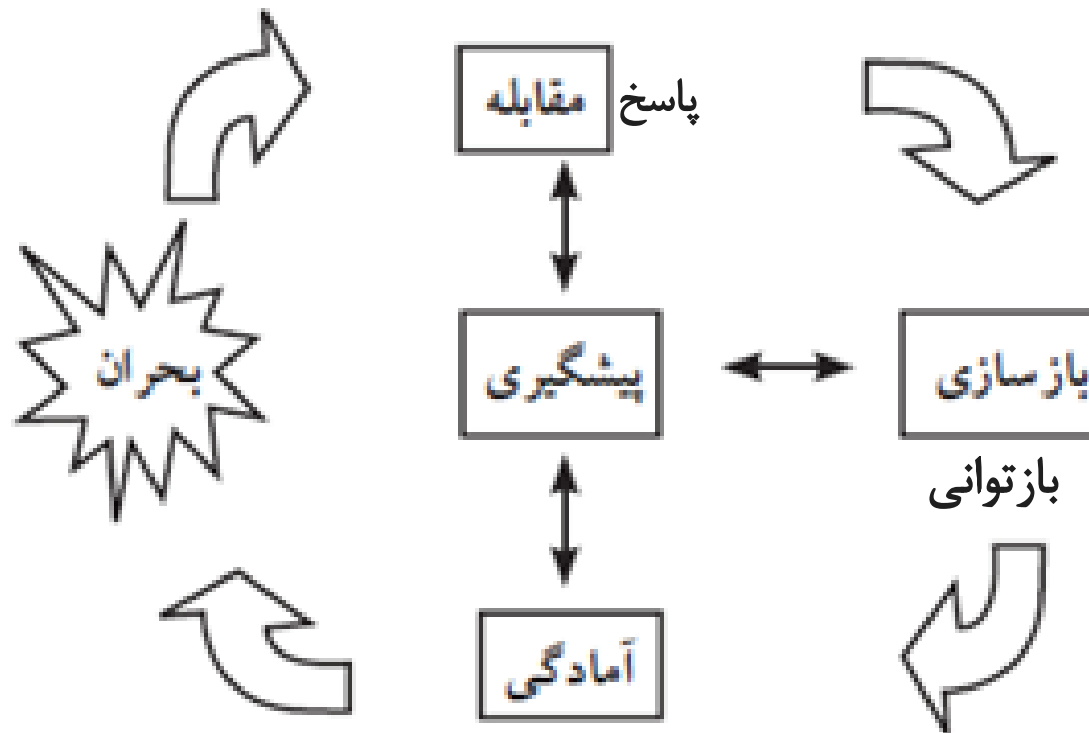
مقدمه و مبانی مدیریت بحران

- سوانح و بحرانها می توانند در هر زمانی به وقوع بپیوندند و موجب مرگ، جراحت افراد و بی ثباتی در اقتصاد گردند.
- هر چقدر جوامع گسترده تر و بزرگتر می شوند تعداد و نوع سوانح بالقوه بیشتر می شود.
- به دلیل پیشرفتهای تکنولوژیکی، اجتماعی و سیاسی موجود در این جوامع، اغلب تاثیر این سوانح شدیدتر می شود.
- آمادگی در مقابل وقوع بحران ها از جمله فعالیت های اساسی در کشورها، جوامع، صنایع و سازمان ها می باشد.
- این اقدامات در قالب **چرخه مدیریت بحران** تعریف می گردد.

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

مقدمه و مبانی مدیریت بحران

- چرخه مدیریت بحران (پیشگیری، آمادگی، پاسخ، بازسازی/بازتوانی).

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

مقدمه و مبانی مدیریت بحران

• چرخه مدیریت بحران چیست؟

• فعالیت های مدیریت بحران در چهار مرحله پیشگیری، آمادگی، مقابله و بازسازی قابل دسته بندی هستند:

• تعریف پیشگیری چیست؟

• شامل کلیه اقداماتی است که موجب پیشگیری از بحرانها و جلوگیری از اثرات مخرب آن بر جامعه میشود. لازم به ذکر است بخش پیشگیری از اهم فعالیتهای چرخه مدیریت بحران محسوب میگردد اقداماتی همچون قوانین مربوط به کاربری زمین که نحوه گسترش شهرها را مشخص نموده و باعث عدم گسترش شهرها در مکان های آسیب پذیر می شود از جمله این فعالیت ها می باشد.

• تعریف آمادگی چیست؟

• اقداماتی برای افزایش توانایی در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران. آمادگی شامل جمع آوری اطلاعات، پژوهش، برنامه ریزی، ایجاد ساختارها، آموزش، تأمین منابع، تمرین و مانور است. شامل کلیه عملیات واقداماتی است که افراد ویا ارگان ها را قادر به انجام عکس العمل سریع و کار آمد در مواقع بروز بحران ها می نماید.

• این اقدامات میتوانند تهیه یک برنامه ضد بحران ،برآورد دقیق منابع و همچنین آموزش کارکنان باشد نکته اینکه بخش مربوط به آمادگی شامل دو زیر بخش الف)اخطاررسانی و ب)تهدید خطر می باشد که اولی شامل زمانی است که خطر بحران تشخیص داده شده ولی زمان وقوع آن در محل خاص هنوز مشخص نمی باشد ولی در اخطاررسانی علاوه براینکه محل وقوع خطر مشخص گردیده مکان آن نیز مشخص است.

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

مقدمه و مبانی مدیریت بحران

- **تعریف مقابله چیست؟**
- ارائه خدمات اضطراری و فوق العاده بدنبال وقوع بحران است با هدف حفاظت از منابع مختلف در جلوگیری از گسترش خسارات، مقابله با حوادث بحرانی شامل شناسایی دامنه بحران، ریشه یابی عوامل ایجاد بحران، استفاده از ابزارهای انسانی، اطلاعاتی و فیزیکی مورد نیاز برای مقابله با بحران است. فعالیتهای مربوط به امداد رسانی که در جهت حفاظت از جان مردم و تاسیسات و دارائی های موجود میباشد را مقابله می گویند. در اجرای عملیات مقابله زمان تاثیر مستقیمی در کاهش میزان آسیب های وارده بر اثر سوانح را دارد؛ اقداماتی از قبیل فعال نمودن سیستمهای ضد بحران، عملیات جستجو و نجات، تمهیدات اضطراری برای غذا، سرپناه و کمکهای پزشکی، بررسی، ارزیابی و برآورد و اقدامات مربوط به تخلیه جمعیت همگی جزو برنامه ها و فعالیتهای بخش مقابله می باشد.

• **تعریف بازسازی چیست؟**

- باز گرداندن شرایط یک سازمان/منطقه آسیب دیده پس از بحران به شرایط عادی با در نظر گرفتن ویژگی های سازمان موفق و کلیه ضوابط ایمنی. این بخش از چرخه مدیریت بحران شامل کلیه عملیات و اقداماتی است که به منظور عادی سازی شرایط در زمان پس از بحران صورت می گیرد این بخش از چرخه معمولاً با بهسازی نیز همراه میباشد
- در این بخش اقداماتی همچون برقراری مجدد سرویس ها و خدمات ضروری، استقرار مجدد خانه های قابل تعمیر و سایر ساختمانها و تاسیسات، تهیه مسکن موقت، اقداماتی که جهت یاری دادن به جسم و روان افراد مصیبت دیده انجام میگیرد و اقدامات بلند مدت شامل جایگزینی تاسیسات زیر بنائی و همچنین ساختمان هایی که در اثر وقوع بحران نابود شده اند صورت میگیرد.

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

مقدمه و مبانی مدیریت بحران

• نقش مربیان در آموزش مردم.

مثال: بررسی تجربه یک حمله موشکی یا زلزله و واکنش مردم.

افراد داوطلب طرح موضوع کنند:

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

مقدمه و مبانی مدیریت بحران

اصول و اقدامات

- آگاهی‌بخشی و آموزش عمومی
- آموزش مهارت‌های بقا (پناه‌گیری، استفاده از پناهگاه، کمک‌های اولیه).
- اطلاع‌رسانی درباره علائم هشدار (آزیر خطر، اطلاعیه رسمی).
- مثال: اجرای مانور تخلیه مدارس یا مجتمع‌های مسکونی.

سازمان‌دهی اجتماعی

- تشکیل گروه‌های داوطلب محلی (مسئول امداد، ارتباط، توزیع اقلام).
- شناسایی افراد آسیب‌پذیر (کودکان، سالمندان، بیماران).
- مثال: نقشه‌برداری محلی از خانواده‌های دارای بیماران خاص.

تجهیز و آمادگی منابع

- آماده‌سازی بسته‌های اضطراری (آب، غذا، چراغ قوه، دارو).
- تعیین محل‌های امن و مسیرهای تخلیه.
- مثال: نصب نقشه مسیرهای امن در محلات.

محتوای درسی برای مربیان

- اصول مدیریت ریسک و پیشگیری.
- روش‌های آموزش مشارکتی (کارگاه، بازی نقش، شبیه‌سازی).
- تمرین طراحی مانور محلی.

مرحله آمادگی (پیش از بحران)

اصول و اقدامات

- . آموزش عمومی (پناه‌گیری، کمک‌های اولیه، بسته اضطراری).
- . سازماندهی محلی (تیم‌های داوطلب، شناسایی آسیب‌پذیرها).
- . تمرین و مانور (تخلیه، مسیر امن، اطلاع‌رسانی).

روش:

کارگاه گروهی: طراحی "طرح آمادگی محلی"

شبیه‌سازی یک سناریوی آماده‌سازی (مثلاً محله در آستانه حمله هوایی).

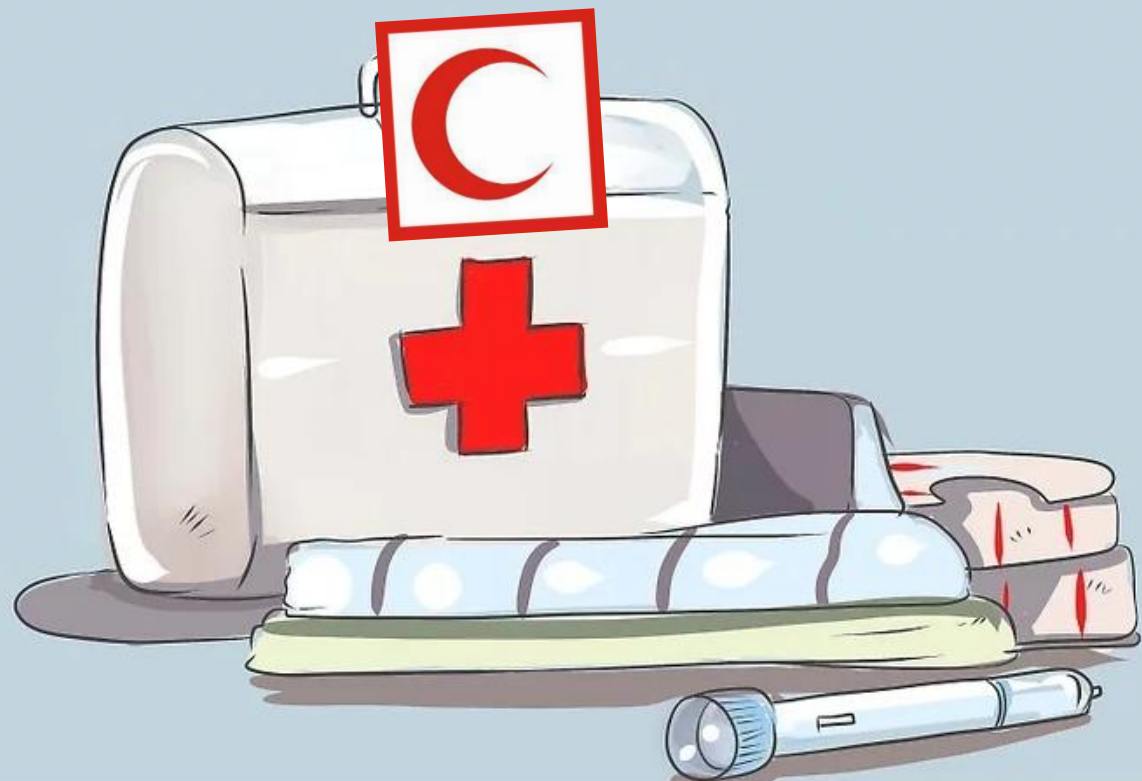
مثال: طراحی چک‌لیست بسته اضطراری خانوادگی.

چک لیست کیف شرایط اضطراری

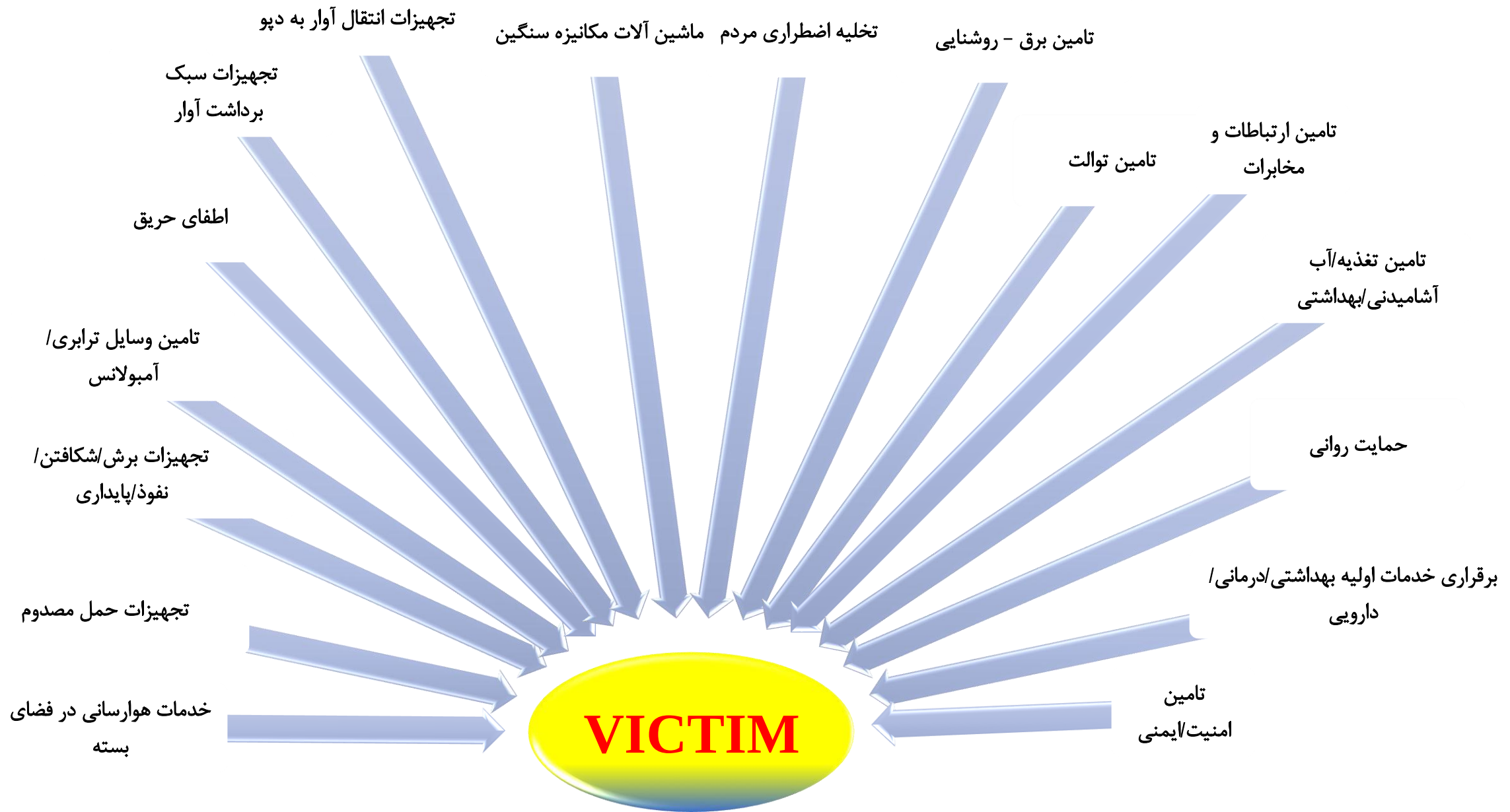
چک لیست کامل اضطراری و کاربردی برای آمادگی در شرایط جنگ یا بحران :

• کیف اضطراری (در یک کوله پشتی آماده داشته باش)

شناسنامه، کارت ملی، دفترچه بیمه	کارت بانکی و مقداری پول نقد	نسخه‌ای از مدارک شناسایی روی فلش یا گوشی	دفترچه آدرس و شماره تماس افراد مهم	دفترچه یادداشت + خودکار	موبایل + پاوربانک شارژ شده
چراغ قوه + باتری یدکی	سوت نجات یا سوت اضطراری	ماسک + دستکش + الکل +دستمال مرطوب	چاقوی چندکاره یا ابزار نجات	کیسه زباله، نایلون ضخیم	لیوان یا بطری فلزی مقاوم
پتو نجات (فضایی) یا پتوی مسافرتی	چند بسته کبریت یا فندک ضد آب	اسباب بازی کوچک برای آرامش کودک			
مواد غذایی ضروری (حداقل برای ۲ هفته)	کنسرو ماهی، لوبیا، خورشت	برنج، نان خشک یا نان بسته‌بندی	خرما یا توت خشک	بیسکویت، شکلات انرژی‌زا	آب معدنی (۳ لیتر برای هر نفر در روز)
چای، قند، نمک، روغن کوچک	تجهیزات کمک‌های اولیه و داروهای شخصی و عمومی	(استامینوفن، قرص معده، آنتی‌هیستامین، آنتی‌بیوتیک، باند، چسب زخم، بتادین و ...)	وسایل بهداشتی زنانه		

نمودار برخی از اقدامات و تامین نیازهای اولیه آسیب دیدگان / تیمهای عملیاتی در مرحله **نجات**

فصل دوم

اقدامات حین بحران

مرحله اقدامات حین بحران اصول و اقدامات

- . حفظ آرامش و مدیریت روانی جمعیت (جلوگیری از شایعه و ترس).
 - . جلوگیری از شایعه‌پراکنی و ایجاد هراس.
 - . استفاده از پیام‌های کوتاه، شفاف و هماهنگ.
 - مثال: سخنگوی واحد محلی با بلندگو پیام آرام‌بخش و دستورالعمل فوری می‌دهد. مدیریت تخلیه و اسکان اضطراری. امداد و کمک‌رسانی فوری (پزشکی، توزیع منابع).
- روش:

- . تمرین نقش (Role Play): یک گروه مربی نقش مردم، گروه دیگر نقش مسئولان مدیریت بحران.

تحلیل و بازخورد.

- مثال: مدیریت تخلیه یک مدرسه در زمان تهدید انفجار-حمله هوایی فرضی.

فصل سوم

اقدامات بعد از بحران (شرایط اضطراری)

خدمات امداد رسانی شامل:

کمک‌های اولیه

سرپناه و اسکان اضطراری

آب و تغذیه

توجه به گروه‌های آسیب پذیر

خدمات زیستی

حمایت روانی

خدمات بهداشتی، درمانی و توانبخشی

پوشاک – تحصیل

بازسازی و عادی شدن وضعیت

و.....

تقسیم بندی مناطق

منطقه داغ- آلوده : Hot Zone- Contamination

- وجود آلودگی و خطر حتمی است/کارکنان حاضر در این منطقه باید تجهیزات حفاظت فردی مناسب داشته باشند.
- تعداد کارکنان حاضر در این منطقه باید حداقل باشد.
- تمامی ناظران غیر متخصص باید خارج از منطقه باشند.

منطقه کنترل- گرم: Control -Warm Zone

- محیط پیرامون منطقه آلوده.
- منطقه حیاتی جهت پیشگیری از گسترش آلودگی.
- پوشش مناسب کارکنان بوسیله تجهیزات حفاظت فردی.
- مراقبتهای مربوط به حفظ حیات در این منطقه صورت میگیرد.

منطقه ایمن- سرد: Safe - Cold Zone

- انجام تریاژ عادی، ثابت سازی و مراقبت مناسب.
- نجاتگران قبل از ورود به این منطقه باید لباسهای آلوده را خارج کنند.
- مراکز درمان و اسکان

زون بندی منطقه آسیب دیده

C
C
C

طلا COLD

- * پست فرماندهی
- * بسیج امکانات

منطقه پشتیبان
عملیات

نقره Warm

- نیروی انتظامی
- انتقال مصدومین
- پشتیبانی و جایگزینی نیرو و استراحت آنها
- کنترل وضعیت و فرماندهان آماده
- تصمیمات تاکتیکی

* تصمیمات استراتژیک

* اطلاعات مصدومین و گمشدگان و ...

منطقه بحران
فرماندهی عملیات
برنز HOT

- * جستجوی مفقودین
- * مهار آتش ، کمکهای اولیه
- * عملیات نجات/ مدیریت اجساد

* مراقبت های بیمارستانی

* پشتیبانی فرماندهی

H

B
پایگاه
تدارکاتی

S

آمدگاه
پشتیبانی

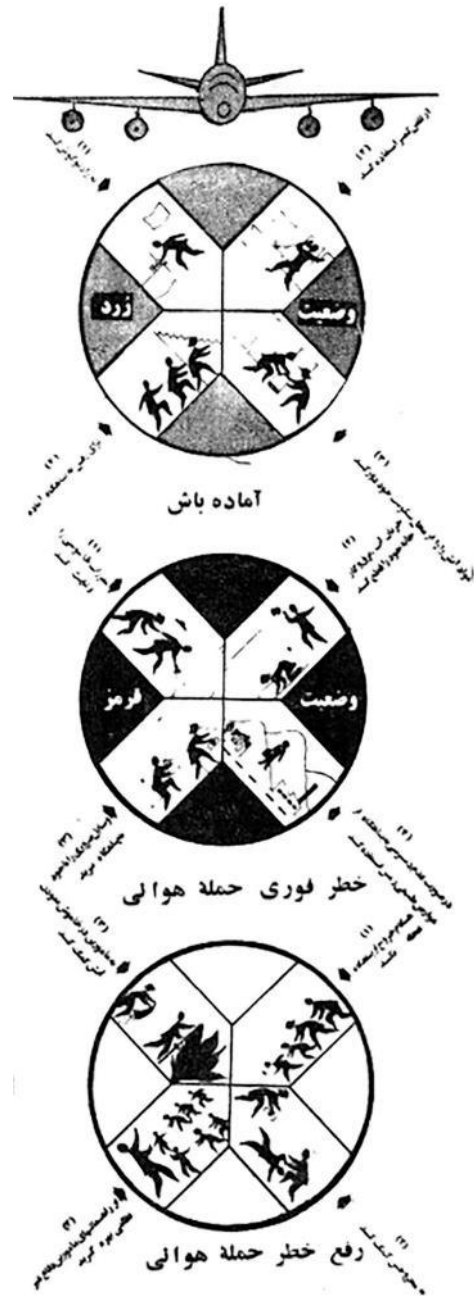

H

توضیح : اسکان و تغذیه در خارج از این مناطق صورت می پذیرد

حملات هوایی

- شرط لازم آذیر خطر
- پناهگاه
- بسته اضطراری
- برنامه تخلیه اضطراری

مدیریت و پاسخ در حین بحران

• مثال:

• پیش از حمله هوایی

- آشنایی با پناهگاه‌های امن اطراف محل زندگی و کار
- آموزش خانواده برای پناه گرفتن سریع و ایمن
- تهیه و آماده سازی کیف اضطراری شامل آب غذا کمک‌های اولیه چراغ قوه باتری یدکی، مدارک ضروری دارو....

• حین حمله هوایی

- حفظ آرامش پناه گرفتن در مکان‌های امن بدون پنجره یا گوشه دیوارهای داخلی
- خوابیدن به پهلو و محافظت از سر و گردن با کیف یا دستان
- پرهیز از حضور در نزدیکی، پنجره‌ها، آینه‌ها درهای شیشه‌ای و اشیای سنگین آویزان.

• پس از حمله هوایی

- خروج با احتیاط از محل پس از اطمینان از عدم ریزش سازه
- کمک به مصدومان با رعایت اصول کمک‌های اولیه کنترل خونریزی اطمینان از تنفس فیکس کردن شکستگی‌ها.
- گزارش سریع به نیروهای امدادی یا مرکز فرماندهی شرایط اضطراری

نقاط تجمع / تخلیه اضطراری به مناطق امن

- تعیین نقاط تجمع آسیب دیدگان در زمان حوادث واسکان اضطراری
(Muster Point)

- برنامه هشدار و اعلام خطر و عزیمت آسیب دیدگان به نقاط امن (آژیر-پیامک-سوت و....)

- تعیین روشهای تخلیه به مناطق امن (دور از منطقه خطر و مناطق آسیب دیده-تعیین وسایل حمل و نقل -)

- آمارگیری آسیب دیدگان (شناسایی - ثبت فهرست - مقایسه اطلاعات افراد)
- حمل و نقل زمینی / هوایی / ریلی / دریایی

مرحله اقدامات پس از بحران (بازتوانی و بازسازی)

• اصول و اقدامات

- جلسات گروهی برای کاهش استرس و اضطراب.
- حمایت از کودکان با فعالیتهای بازی محور.
- بازگشت به زندگی روزمره (تحصیل، معیشت).
- درس آموزی از بحران و اصلاح برنامه ها.

محتوای درسی برای مربیان

- روش های روان درمانی کوتاه مدت در بحران.
- راهبردهای بازگشت به زندگی عادی.
- تمرین نگارش گزارش آموزشی از یک بحران فرضی.

• بازتوانی روانی و اجتماعی

- مثال: ایجاد "فضای دوستدار کودک" در کمپ ها.
- روش بحث گروهی: "چگونه می توان پس از بحران، جامعه را دوباره به آرامش برگرداند؟"
- نوشتن یک گزارش کوتاه از تجربه فرضی.
- مثال: طراحی فضای دوستدار کودک در کمپ اسکان اضطراری.
- بازسازی زندگی روزمره
- بازگشت تدریجی به کار و تحصیل.
- حمایت اقتصادی از خانواده های آسیب دیده.
- مثال: ایجاد بازارچه محلی برای بازگرداندن معیشت.
- ارزیابی و درس آموزی از بحران
- بررسی نقاط ضعف و قوت مدیریت بحران.
- اصلاح برنامه های آینده بر اساس تجربه.
- مثال: گزارش محلی از مشکلات توزیع غذا و پیشنهاد بهبود.

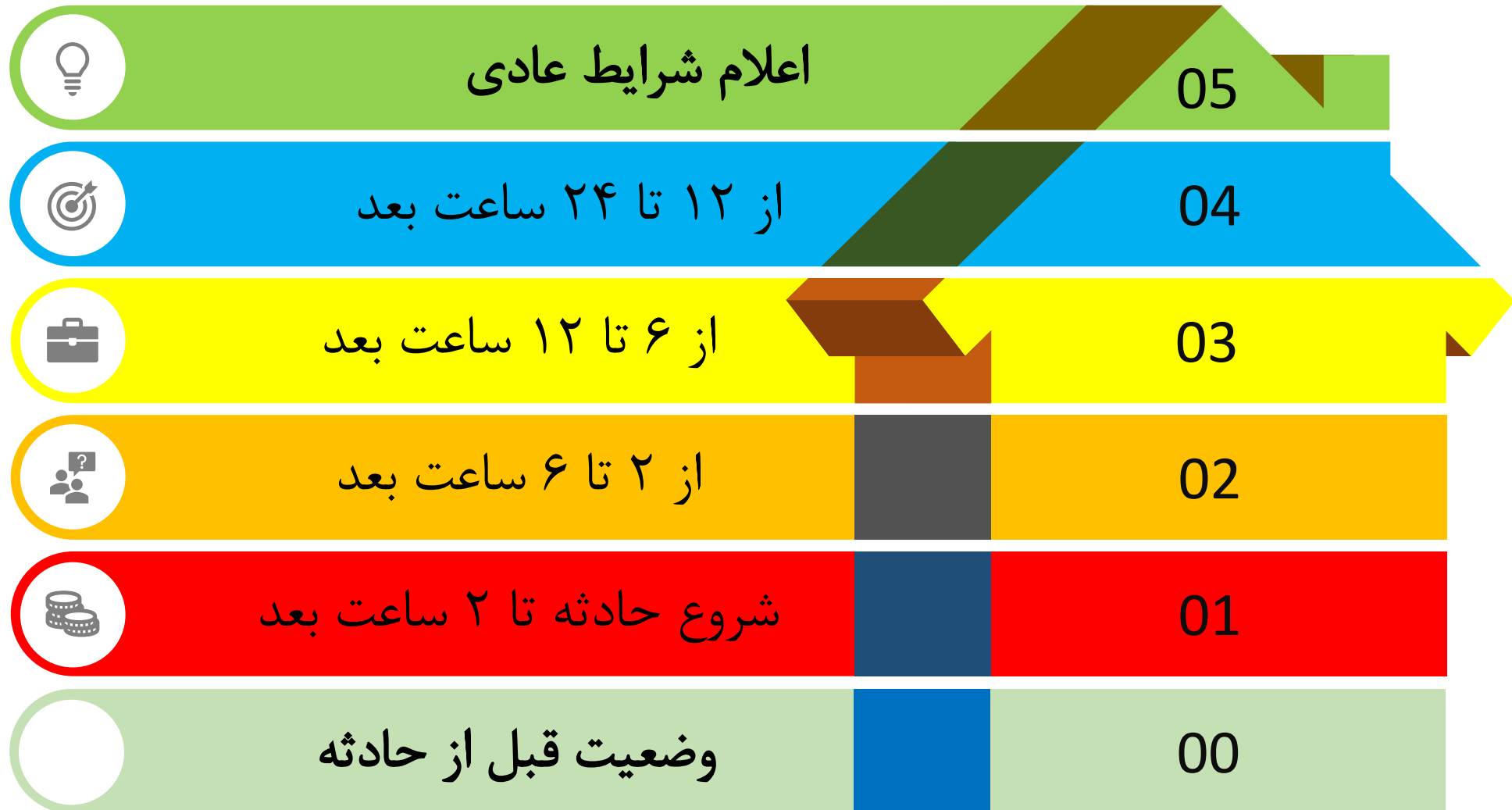
پاسخ به حادثه بزرگ-نجات

- جستجوی افراد گرفتار شده
- آواربرداری سبک- نجات قربانیان
- کمکهای اولیه مصدومین
- انتقال و حمل مصدومین به محل امن
- کاور کردن اجساد(پارچه/پتو/کیسه و.....)
- انتقال اجساد به نقاط تعیین شده
- مدیریت گمشدگان
- حمایتهای روانی
- اطفای حریق
- و.....

پاسخ به حادثه بزرگ-امداد

- طبخ غذا
- توزیع غذای آماده
- توزیع آب آشامیدنی بسته بندی
- توزیع اقلام زیستی اولیه
- کمک به حمل اثاثیه
- ارتباطات
- اسکان عمومی
- احداث چادر امدادی-گروهی
- راه اندازی انبار اضطراری
- بازکردن مسیرهای مواصلاتی
- انتقال زباله
- توزیع آب بهداشتی
- و.....

مراحل پاسخ به شرایط اضطراری

مدیریت و پاسخ در حین بحران

- اگر حوصله دارید تمرین کنیم:
- سناریو شبیه سازی :
- انفجار در ایستگاه مترو شلوغ
- نقش آفرینی:
- شرکت کنندگان در گروه های کوچک نقش مدیر بحران، تیم اطلاع رسانی، تیم حمایت و کمک های اولیه را بازی می کنند و تصمیم گیری لحظه ای انجام می دهند.
- ۱۰ دقیقه برای طراحی پاسخ اولیه
- ۳ دقیقه برای ارائه، سپس ۲ دقیقه پرسش مربی درباره نقاط ضعف و قوت.
- نکات مربی:
- زمان تصمیم گیری را کوتاه بگذارید تا فشار مشابه بحران حس شود.
- به جنبه های ارتباط با رسانه ها و مدیریت شایعه نیز اشاره کنید.

مدیریت و پاسخ در حین بحران

- اگر حوصله دارید تمرین کنیم:

- سناریو شبیه‌سازی :

- بحران وقوع زلزله در شهر .

- تقسیم کلاس به گروه‌های:

- "مدیریت صف"، "اطلاع‌رسانی"، "حمایت روانی".

- تمرین نقش‌ها و ارائه گزارش .

جمع‌بندی مربی:

- تأکید بر نقش آموزش، ارتباطات شفاف و مدیریت روانی .

امداد رسانی

- سرپناه عمومی/چادر امدادی/اردوگاه اسکان (اضطراری-موقت)-سرویس بهداشتی -امنیت-تحصیل - خدمات درمانی-تامین برق و نور-اطفای حریق-نظافت و زباله-
- آب آشامیدنی/آب بهداشتی(شیوه های جیره بندی-تهیه آب اضطراری)
- تغذیه فوری(غذای خشک-بسته بندی)/بسته های جیره غذایی هفتگی-ماهیانہ(مواد لازم برای طبخ غذا)
- وسایل زیستی(انواع ظروف-چراغ-مخزن آب وسوخت-ملحفه و...)
- وسایل بهداشتی(وسایل شخصی-وسایل استحمام- وسایل مصرفی و..)
- البسه و تجهیزات گرمایی(پتو-کیسه خواب-لباس و ...)
- حمایت روانی آسیب دیدگان و کارکنان امدادی

اسكان اوليه

اسكان اضطراری

اردوگاه اسکان اضطراری

اردوگاه اسکان اضطراری

اهم ارگان ها و مراجع ذیربط در اردوگاه

- استانداری و فرمانداری و بخشداری و اداره کل مدیریت بحران
- نیروهای نظامی (ارتش - سپاه پاسداران - نیروی مقاومت بسیج)
- دانشگاه علوم پزشکی استان - بسیج جامعه پزشکی
- جمعیت هلال احمر استان
- شرکت آب و فاضلاب استان
- شهرداری های استان
- شرکت برق استان
- اداره کل راه و شهرسازی و اداره کل جهاد کشاورزی
- شرکت مخابرات استان
- سازمان بهزیستی استان
- نیروی انتظامی استان
- اداره کل صنعت و معدن (بازرگانی)
- اداره کل حفاظت محیط زیست
- پالایش و پخش فراورده های نفتی و

مرحله اقدامات پس از بحران (بازتوانی و بازسازی)

جمع‌بندی مطالب برای مربیان

- مدیریت بحران فقط امداد و کمک‌رسانی نیست؛ بلکه شامل آمادگی، پاسخ و بازتوانی است.
- مربیان با اصول پایه مدیریت مردم در بحران آشنا می‌شوند و توانایی طراحی سناریوهای تمرینی و آموزش جامعه را کسب می‌کنند.
- اهمیت نقش مربی در آموزش و هدایت مردم: انتقال دانش، ایجاد همبستگی اجتماعی و توانمندسازی جامعه محلی.
- می‌توانند در شرایط واقعی به‌عنوان حلقه ارتباطی بین مسئولان و مردم عمل کنند.

نکات کلیدی اجرای دوره

- کلاس حتماً کارگاهی و تعاملی باشد (حداقل ۴۰٪ زمان تمرین عملی).
- برای هر بخش یک سناریوی واقعی یا فرضی آماده شود.
- مربیان پس از دوره، یک "طرح تمرینی" برای محله یا سازمان خود آماده و ارائه کنند.

بازتوانی

- بازیابی خانواده ها/خانواده های بی سرپرست-مدیریت افراد گمشده
- بهداشت فردی(استحمام-واکسیناسیون - و...)
- بهداشت محیط (کلرزنی-آب تصفیه-محوطه اسکان و...)
- راه اندازی مراکز تحصیلی(مدارس)
- تامین وسایل زندگی(ابتدایی، درازمدت)
- نصب و تعمیر تجهیزات فنی آسیب دیدگان(تخریب یا صدمه دیده)
- ایجاد مرکز بازیابی کسب و کار

بازسازی

- بازسازی ساختمانها (منازل-مراکز تجاری و....)
- بازسازی شریانهای حیاتی (جاده ها-برق-آب-مخابرات و..)
- بازسازی اماکن عمومی (مدارس-مساجد-بیمارستان-ادارات و...)

پیام پایانی: هر بحران فرصتی است برای همبستگی و حمایت!

